

AKTUELE PREDIKING
Deur Ds. F. G. J. Loots.

Wat is aktuele prediking

(a) Inleiding

„In de dienst der kerk, die in haar midden op last van Jezus Christus en in Zijn naam vervuld wordt, neem de prediking van het Evangelie, of wil men, de bediening van het Woord Gods de eerste plaats in. Zij is de taak, die de opgestane Heiland bijzonder aan Zijn apostelen toevertrouwd heeft: gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het Evangelie . . . Mark. 16 : 15; zij is het werk, dat de apostelen opdragen aan de opzieners der gemeente en aan arbeiders als Timotheus: verkondig het Woord (II Tim. 4 : 2); zij is door alle eeuwen heen de roeping voor de herders en leeraars, in wier „ambtelijke” activiteit de preek een dienst, dat in de liturgie centrale betekenis heeft, en het midden-overheersende plaats inneemt, en zij is ook dat deel van de erepunt vormt, waarom en waarheen zich alle handelingen in de cultus bewegen”.¹

In hierdie studie wil ons nagaan waarom die prediking in die sentrum van die dienswerk van die kerk staan, wat aktuele prediking eintlik is, die misverstaan van sommige gemeentelede van wat prediking is en enkele slotopmerkings. Hierdie studie wil nie pretendeer om volledig te wees nie, maar dit wil slegs enkele sake na vore bring en dit toelig vanuit die Heilige Skrif.

Daar is so baie gemeentelede, ja goeie kerkmense, wat totaal onkundig is in hierdie verband. As aan hulle gevra word wat hulle onder prediking verstaan, kom 'n mens soms voor skokkende antwoorde te staan. Dit gaan by baie gelowiges meer om die populariteit van die predikant of om sy mooi gevoelvolle stem of om deur die predikant se preek in hartseer en trane gedompel te word. Prediking word deur baie gesien as die blote vertelling van Bybelse verhale, sedelesse of die uitleg van die predikant se eie sielservaring.

Voordat ons hierdie gedagtes afwys, is dit allereers noodsaaklik om in die Heilige Skrif na grondslae van die prediking te soek.

* Verhandeling ingedien ter vervulling van 'n gedeelte van die vereistes vir die B.D. graad aan die Universteit Pretoria, onder leiding van dr. J. I. de Wet, Nov. 1967.

1. Dr. K. Dijk, *De dienst der prediking*, bl. 5.

(b) Bybelse grondslae van die prediking

Indien die homilitiek wil pretendeer dat dit 'n teologiese vakwetenskap is, dan moet dit onvoorwaardelik sy uitgangspunt in die Heilige Skrif as enigste bron neem. Uitgaande van die Heilige Skrif is daar in die Nuwe Testament veral 3 begrippe wat besondere aandag vir 'n Bybelse fundering van die prediking vra.

1. Homilia

Die werkwoord *homilein* kom nie te dikwels in die Nuwe Testament voor nie. Waar die werkwoord wel voorkom, is dit altyd aanduiding van gesprekvoering. Dit is naas aanduiding van 'n gewone gesprek ook aanduiding van 'n godsdienstige gesprek. In laasgenoemde sin word die woord in tweeledige betekenis gebruik. Eerstens as aanduiding van 'n gesprek tussen 'n gelowige en 'n ongelowige bv. Paulus en Felix (Hand. 24 : 26), wat uit die aard van die saak vir Paulus niks anders was as geleentheid om die evangelie te verkondig nie. Tweedens is **homilein** aanduiding van 'n godsdienstige gedagtewisseling tussen gelowiges onderling (Luk. 24 : 14-27), die gesprek van die Emmaüsgangers. Die inhoud van hierdie gesprek is die gebeurtenisse in Jerusalem tydens die kruisiging en opstanding van Jesus Christus. Die doel van hulle gesprek is kennelik om beter te verstaan : hulle ondervra mekaar, vs. 15 en juis daar waar hulle daarmee besig is, sluit Jesus self by hulle aan en gee hulle op grond van die Skrifte uitleg van die betekenis van die dinge wat met Hom gebeur het.

Vanuit die gebruik van hierdie werkwoord kan ons aflei dat ons by die **homilia** te make het met 'n „verbaal” bestaan, waarvan die evangelie hom bedien binne 'n gemeenskap van gelowiges. Ons kan die omskrywing van C. H. Dodd tot op sekere hoogte aanvaar. **homilia** is „die min of meer informele bespreking van verskillende aspekte van die Christelike lewe en denke gerig tot 'n gemeente wat reeds in die gemeente staan . . .”²

Die formulering van N. A. Dahl : „*Studia Theologica*” is noukeuriger en meer vrugbaar : „die sentrale inhoud van die briewe en van die prediking aan die gemeente was stellig dieselfde as dié van die missionêre boodskap, maar die gelowiges het die boodskap reeds geken, daarom is dit dat die prediking **homilia** tot die gemeente eerder 'n appèl, 'n indagtigmaking, as

2. C. H. Dodd, *The Apostolic preaching and its Developments*, p. 10.

'n proklamasie was,"³ dit wil sê, die prediking het ten opsigte van diegene wat deur die sending in die kerk ingebring is 'n voortgaande opdrag nl. om die lammers van Christus te laat wei (Joh. 21 : 15), om die liggaam van Christus op te hou en tot volle manlike rypheid te bring (Ef. 4 : 11vv.), dit wil sê, die **homilia** in die vorm van verheldering van die evangelie en van verdere uitleg van die heilsfeite, sluit eintlik aan by die sinagoge-diens waar die Skrif tot onderwysing in die Wet van God gelees en uitgelê is. (Luk. 4 : 16-21).

2. Profeteia

Dit is die aanduiding van die werksaamheid van 'n profeet. Die profesie is 'n gawe, I Kor. 13 : 2; 'n geskenk van die Heilige Gees, I Kor. 12 : 2-10; vir die gelowiges, I Kor. 14 : 22. Na die inhoud is dit gebonde aan die getuienis van Jesus Christus, Openb. 19 : 10 en na die vorm is dit verstaanbare spreke I Kor. 14 : 4-6. Die profesie moet geskied na die maat van die geloof, Rom. 12 : 6, 7. Dit is interimsbedeling en onvolmaak, I Kor. 13 : 8, 9. Tog mag dit nie verag, I Thes. 5 : 20, of verontagsaam word nie, I Tim. 4 : 14. Die werkwoord gee uitdrukking aan die aktuele volbrenging van die profetiese werksaamheid. Dit is die akte van bekendmaking en uitleg van God se openbaring, Hand. 8 : 28-35. Hierdie handeling staan direk onder die Heilige Gees, Hand. 2 : 17 en geskied onder die voorwaarde van ondersoek en navorsing na die werklike bedoeling van die Gees, I Petr. 1 : 10; juis om hierdie rede is dit nie 'n saak van eie uitlegging nie, II Petr. 1 : 19-21.

Die eienaardigheid van hierdie handeling is dat, terwyl enkelinge dit volbring, die hele gemeente direk daarby betrokke is, I Kor. 14 : 1, 24, 31, 39. Die profeet is verkondiger en uitlegger van God se openbaring. Die profeet profeteer uit noodwendigheid, trouens hy is eintlik profeet, omdat hy 'n profesie ontvang het. Daarom is hy 'n persoon wat met besondere toerusting en deur 'n bepaalde opdrag die goddelike boodskap moet verkondig, Jes. 6 : 1-9, Jer. 1 : 1-9, Matt. 11 : 9, 10. T. C. Vriezen⁴ beweer dat die 3 elemente wat in elke Ou Testamentiese prediking op een of ander wyse voorkom, die volgende is: Daar word gewys op die geskiedenis. Die volk word opgeroep tot waaragtige diens van God. Die versuim van geloof en godsdiens word onder die bedreiging van God se oordele gestel. Gesien in die lig dat God se openbaring wesenlik 'n heilsopenbaring is,

3. N. A. Dahl, *Studia Theologica*, bl. 88.

4. T. C. Vriezen, *Oud Israelische geschriften*, bl. 53.

moet ons Vriese gelyk gee, alleen in sover daar sprake is van profetiese boeteprediking, waarvan in die Ou sowel as in die Nuwe Testament sprake is. Om egter aan te neem dat dit die enigste kenmerke van profetiese prediking is, sou 'n verskraling beteken van die begrip profesie en die werk van die profeet.

Daar is ook onmiskenbaar in sowel die Ou as Nuwe Testament die momente van belofte en troos wat 'n integrale deel van die profetiese prediking vorm; dit wil sê, ons mag aanneem dat die profetiese prediking wat tot die gemeente gerig word, 'n gawe van God aan die gemeente is tot opbou van die gemeente langs die weg van boete-, belofte- en troosprediking.⁵

3. Paraklésis

Die begrip **paraklésis** kom in die Nuwe Testament veelvuldig voor. Die begrip tree in die Nuwe Testament in 'n verskeidenheid van betekenisse op: troos, bemoediging, beraad, dringende versoek en in 'n mindere mate ook sedelike vermaning. Die verband waarin die Woord in die Nuwe Testament gebruik word, is vir ons doel van groot belang. In Rom. 15:4 word gepraat van die **paraklésis** van die Skrifte. Dit is belangrik vanweë die feit dat die Skrifte aangaande Jesus getuig, Joh. 5:39. Die **paraklésis** is op Jesus Christus aangewys as **en Christo**.

II Thes. 2:16, 17: „En mag onse Here Jesus Christus self en onse God en Vader wat ons liefgehad het en 'n ewige troos (**paraklésis**) en goeie hoop in genade gegee het, julle harte vertroos en julle versterk in alle goeie woorde en werke.”

'n Tweede verband waarin die woord voorkom is ook van groot waarde. In I Kor. 14:3 word **paraklésis** in baie nou verband met **proféteuëin** gebruik. Die profesie wat 'n woord van troos is, is vir die gemeente ook 'n woord van opbouing. Uit Hand. 9:31 waar „troos” en „opbou” in nou verband tot mekaar staan, kan afgelei word dat die opbou van die gemeente 'n saak is van toeneem in aantal en in deug. Juis die feit dat die **paraklésis** te doen het met die opbou van die gemeente in aantal en in geloof, maak duidelik dat hoewel dit plaasvind binne die erediens van die gemeente, dit trefkrag het vir elkeen wat dit hoor.

Die werkwoord **parakalein** word in belangwekkende verband in die Nuwe Testament gebruik. Die betekenisvolste hiervan is dat die **paraklésis** nie op menslike goeddunke berus nie, omdat dit spreke in die Naam van Christus is, I Kor. 1:10,

5. Dr. J. I. de Wet, Diktaatlésings 1966.

I Thes. 4 : 1. Hierdie spreke in die Naam van Christus staan in noue verband met die gesonde leer, I Tim. 6 : 2, sodat troos deur die leer meegedeel word, Titus 1 : 9. Hierdie **paraklésis** vind in die onderlinge byeenkoms van die gemeente plaas, „en laat ons ons onderlinge byeenkoms nie versuim soos sommige die gewoonte het nie, maar laat ons mekaar vermaan, en dit des te meer namate julle die dag sien naderkom,”⁶ en dit dien as ’n oproep tot volharding in die geloof en tot versterking van die geloof, Judas 3, I or. 14 : 22.

Ons kan voorlopig hieruit aflei dat die **paraklésis** ’n gesproke Woord is, ’n mensewoord waardeur die Gods Woord in die gemeente verneem wil word. Daarom is die **paraklésis** so dat hy bedien moet word. Dit het sy grond en sin daarin dat God self troos, II Thes. 2 : 16, 17 met ’n troos waarvan Christus die inhoud is.

Die beeld sal egter onvolledig wees as daar nie ook op die **parakléto**s gelet word nie. Die eerste persoon wat in ’n sekere sin die parakleetskap vervul het, is Johannes die Doper wat in die woestyn opgetree het met die oproep : „Bekeer julle, want die koninkryk van die hemele het naby gekom.”⁷ Na Johannes se dood neem Jesus self die parakleetskap oor en begin Sy werk met presies dieselfde oproep : „Bekeer julle, want die koninkryk van die hemele het naby gekom.”⁸ In Hom kom die parakleetskap tot volle verwesenliking en bestaan dit daarin dat Hy by die mense vir God se saak intree en by God vir die mense se saak.

Jesus is ook om ’n ander rede die eintlike Parakleet. Hy het nl. voor sy dood belowe : „en Ek sal die Vader bid en Hy sal julle ’n ander Trooster gee om by julle te bly tot in ewigheid” en tien dae na Sy hemelvaart is die ander Parakleet na die mense gestuur. Hy, die Heilige Gees ontvang die parakleetskap van Jesus Christus. Hy as die advocatus bepleit God se saak by die mense⁹ en biddend sugtend die mense se saak voor God.¹¹

Hy is die ander Parakleet, omdat Hy self die kerk vir sy getuienis teenoor die wêreld, die nodige woorde in die mond lê.¹² Hy wil deur die gesproke woord die kudde lei en die liggaam opbou, omdat Hy die Woord wil verheerlik.

6. Hebr. 10:25.

7. Matt. 3:2.

8. Matt. 4:17.

9. Joh. 14:16.

10. Joh. 16:7-11.

11. Rom. 8:26, 27.

12. Mark. 13:11.

Dit is ook nodig om daarop te let dat die diens van die gebede tot troos van die gemeente behartig kan word saam met die bediening van die Woord, omdat dit die Heilige Gees is wat die menslike gebed voor die Vader bring, net soos Hy die Vader se Woord en die verkondiging na die mense toe aandra.¹³

Uit die enkele voorbeelde wat hierbo genoem is, is dit duidelik dat die prediking aan die Bybel¹⁴ ontspring. Ook ontspring die prediking aan die stem van die profete en apostels.¹⁵ Maar, sou ons vra, waar kom die stem vandaan? Van een oorsprong: dat die Here God aan die mense iets te verstane gee het. God stel Homself met mense in verbinding en gee Hom sodoende aan mense te kenne. Die Bybelskrywers het dit wat hulle gehoor, gesien en beleef het ten boek gestel.

(c) Prediking as unieke gebeure

Na aanleiding van bogenoemde grondslae van die prediking, ontstaan die vraag: „in hoeverre de mens, ook de bijbelschrijver, heel zijn menselijkheid, met de hem eigen inhoud daarvan, meebrengt.”¹⁶ Dit is onvermydelik die geval en moet in aanmerking geneem word by die uitleg van 'n Bybelteks of perikoop. Die Bybelskrywers word mense genoem „deur die Heilige Gees gedrywe.”¹⁷ op voetspoor van II Petr. 1:21: „want geen profesie is ooit deur die wil van 'n mens voortgebring nie, maar, deur die Heilige Gees gedrywe, het die heilige mense van God gespreek.” Die oorheersing van die sig openbarende God word hier duidelik uitgespreek.

Mens kan die vraag stel of dit ook van die uitlegger van die Bybelwoord en van die predikant geld? „Voor heel het hanteren van het bijbelwoord geldt voor de prediker dat ‚Exegese allein möglich ist, wern der Text selbst zu reden beginnt’.”¹⁸ Steeds bly die reël geld dat die mens oor wie die Woord van God heers, 'n bepaalde mens bly met sy persoonlike geskiedenis, sy tydsomstandighede en sy innerlike spanninge. „Nu ontspringt aan het bijbelboek de verkondiging, het is een andere gestalte van het Woord Gods tot mensen gericht. De prediker heeft dus ten opzichte van God wel een distantie maar toch ook een directe relatie in wat hij te zeggen heeft vanwege Hem, die Zich

13. Dr. J. I. de Wet, Diktaatlesings, 1966.

14. Matt. 28:19, Luk. 10:16a.

15. Hand. 2:14-46, Hand. 8:35, Hand. 20:7, Hand. 17:2, 3.

16. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, *De prediking, de prediker en de kerkganger*, bl. 13.

17. Nederlandse Geloofsbelijdenis art. III.

18. G. Eichholz, *Der Ansatz Karl Barths in der Hermeneutik*, in „Antwort”: S. 62, Zollikon 1956.

aan mense te kennen geeft.”¹⁹

As die predikant dit bedink en erns daarvan maak dat dit God is, nie maar een of ander gesaghebbende stem nie, maar die Here God self, wat Hom aan mense te kenne gee „en die hij in zijn preek sal gaan dienen als voortzetting van de stem van de begenadigde profeten en apostelen, dan zou hem de moed ontzinken dit te doen”²⁰ was dit nie dat hy eerbiedig daarop vertrou dat God nooit die werk wat Hy in ’n persoon begin het, sal laat vaar nie. Die gemeente is ook bewus van die relasie van God tot die mens, soos dit van Godswê tot stand kom.

Hierdie relasie is nog steeds van krag. Dit was nie alleen van krag vir die profete en apostels nie, maar is steeds van krag en sal steeds funksioneer. Daarom kan ons praat van die lewende God wat Homself lewend vertoon in die gebeurtenis van die verkondiging.²¹

In die kerk vind die ontmoeting plaas tussen God en sy volk, in Christus hulle Hoof, deur die Heilige Gees en daar „Voltrekt zich in de gemeenschap met God de gemeenschap der heiligen, zoals ze buiten deze samenkomst niet openbaar wordt”²² Sonder hierdie ontmoeting is die sentrale plek van die diens van ze toeëigent.”²³

Die prediking is primêr en dit behoort die sentrale plek in die verkondiging in te neem. Die prediking staan dus in die middelpunt. Daaromheen verenig die ander dele van die erediens wat die ontsluiting van die Woord van God voorberei en afsluit. Die ontmoeting tussen God en Sy gemeente, wat ook waaragtige realiteit is in die gebed en sang, in die verootmoediging en aanbidding, in die oefening van onderlinge gemeenskap, vind sy hoogtepunt hierin dat die Woord van God as middel van genade bedien word, „hoort des Heren Woord, en die gemeente, ja luisterend maar toch ten volle actief, dit Woord ontvangt, en ze toeëigent.”²³

Luther het die prediking as die vernaamste deel van die kultus beskou. Die Woord as middel van die genade het in sy teologie ’n besondere plek ingeneem. Calvyn het in sy Institusie dieselfde gedagtes omtrent die prioriteit van die Woorddiens ontwikkel. Hy het met talle argumente betoog dat die suiwere prediking van die evangelie noodsaaklik is vir die opbou van

19. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprekel, a.w., bl. 13, 14.

20. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprekel, a.w., bl. 14.

22. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 6.

23. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 7.

die gemeente. Hy het beweer dat as die Woord van God verkondig word, die prediker, as dienaar van die Woord, ryke vrugte op sy arbeid sal sien. As daar in die erediens tot ons gespreek word, spreek God tot ons en as Hy tot ons spreek, sal ons hoor en gehoorsaam.

Die kerke wat aan hierdie riglyn van Luther en Calvyn getrou gebly het, het die werklikheid ervaar wat hierdie hervormers geleer het. Oral waar die diens in ooreenstemming met die Skrifte was, het die kerkgeboue nie ontvolk nie. Waar allerlei ander bestanddele van die liturgie die prediking verdring het, verarm en uitgehol het, het die besoek aan die erediens al minder geword en is die klag algemeen gehoor van die agteruitgang en insinking van die samekomste van die gemeente.

Die prediking is 'n unieke gebeurde. Dit is wesenlik iets anders as alle ander vorme van openbare redevowering en welsprekendheid. As die predikant op die kansel staan, hou hy geen moralistiese toespraak nie. „De gemeente ziet haar dienaar niet als een zedenmeester, een voordrachtskunstenaar, een docent of orator, maar als een gezondene, door wie God tot haar spreek . . . Achter de prediker staat God, die sich aan Israel en in Jezus Christus heeft geopenbaard en met zijn Woord door de mond van de prediker bezig is met de gemeente en de wereld. God is het Subject van de prediking.”²⁴

Dat die kerk die nood van die tyd moet verstaan en die taal van dieselfde tyd moet spreek, sal geeneen betwis nie; dat die prediking te reken het met die gedaante van die wêreld van vandag spreek vanself.

(d) Prediking as mensewoord

Op grond van die Bybelse grondslae van die prediking, kan mens nou aandag gee aan die feit dat die prediking deur 'n mens waargeneem en aan die in-erediens-vergaderde-gemeente verkondig word. Die Here God wil Sy heil in die gemeente laat voortgaan tot opbouing van die aardse liggaam van die hemelse Heer.²⁵

Hier moet dit egter duidelik gestel word dat die prediker mens is, met dieselfde swakheid en nietigheid as die gemeente. Daarom is die prediker sowel as die gemeente volkome afhanklik van Gods Gees. Sonder die werking van die Gees is die prediking niks. Sonder die werking van die Gees is die prediking slegs 'n redenering van 'n mens tot mense. Sonder die Gees is

24. Prof. dr. H. Jonker, *Actuele prediking*, bl. 36.

25. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

die hele erediens 'n vertoning, „waarvan men met meer of minder sukses een televisie-uitzending maken kan.”²⁶ Niemand het seggenskap oor die Heilige Gees nie. Hy laat Hom ook nooit gebied nie. „Hij laat Zich met bestellen zondagsmorgens om zo en zo laat en daar of daar ter plaatse.”²⁷ Al wat die swakke mens kan doen is om tot God te bid. Die gebed om de opening des Woords is of wezenlijk of een lege formule.”²⁸ Die opregte gebed is 'n verhouding tot God, 'n verhouding wat God deur Sy Gees wek en wat self 'n gawe van God is. Om opreg te bid, beteken om te verwag, te vertrou dat God die werk van Sy hande nie laat vaar nie, om te glo dat God se Gees met mense besig wil wees en besig wil bly, ook in die erediens. Berkelbach van der Sprenkel stel dit duidelik in sy boek²⁹: „Die Geest is niet van God te scheiden. Die Geest is het, die het Woord Gods in de menselijke gestalte van Jezus doet geboren worden en Hij bleef op hem. Die Geest is het, die de kerk voortbrengt en haar werk draagt, ook de prediking.”

Hierin lê die wonder van die prediking nl. dat God mensewoorde gebruik wat gebonde aan die Skrifte in 'n bepaalde verhouding tot Jesus Christus staan. Dit is immers die Heilige Gees wat die mensewoord aangaande Jesus Christus maak tot dit wat aan Christus behoort. Hierdie mensewoord is gebonde aan die leer en berus op ondersoek en navorsing na die werklike bedoeling van die Gees in die Skrifte.³⁰ Die Heilige Gees voeg die mense saam en laat die gemeente luister, bid en sing. In die Gees rus die Bybel en vanuit die Bybel ontstaan die prediking en deur die prediking word die gemeente gevoed en gesterk. „De prediker, die sich voorbereid heeft en dienst doet, de gemeente, die ter kerk gaat en naar huis terugkeert, zonder ook maar iets van die werking van die Heilige Geest te hebben ondervonden, heeft alleen maar een lege traditie gevolgd en blijft in een verdorde armoede voortvegeteren.”³¹

(e) Gerigtheid van die Prediking

Die prediking het sy ontstaan nie te danke aan die nood-situasie waarin die mens verkeer nie, ook nie aan die aspirasies, religieuse behoeftes of mistieke drang van die mens nie. Dit het nie begin vanuit die religieuse of gevoelsbelewinge van 'n groot

-
- 26. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 19.
 - 27. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 19.
 - 28. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 19.
 - 29. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 21.
 - 30. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.
 - 31. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 21.

denker, digter of profeet nie. Die prediking is die gepreekte Woord van God, wat ontstaan uit die dryfkrag van die Woord en die Gees van God. Die praesentia Christi en die werking van die Heilige Gees is 'n absolute vereiste vir alle aktuele prediking. Die testimonium Spiritus sancti word deur die kerk bely ten opsigte van die Skrif, maar ook ten opsigte van die vertolking daarvan in die prediking. Dit moet 'n gebonde vertolking wees, 'n verklaring in die rigting van die inhoud van die Skrif, in die rigting van Jesus Christus.³²

In Jesus Christus en Sy Gees lê die eksposiewe dinamiek van die Skrif. Deur die werking van die Gees word ons in en deur die lees en hoor van die Skrif gerig op die sentrale inhoud van die Skrif. Die Skrif is self lewend en kragtig,³³ en werk in diegene wat glo; die Woord wek lewe, genade en redding omdat dit die Woord van lewe, genade en redding inhou. Dit spreek ons aan en roep ons tot getuienis in die wêreld. Die woord mag in die prediking van die kerk met geen ander woord verwissel word nie. Die kerk moet alleen die Woord verkondig wat Christus is — die lig, waarheid en lewe. Jesus Christus is die enigste waarheid. „Das Wort Gottes . . . unterrichtet den Menschen nicht nur, is verwickelt ihn nicht nur in eine Diskussion: es verändert ihn. Es begnadigt ihn ganz, indem es ihn ganz richtet. Es befreit vorbehaltlos und eben so verpflichtet es auch.”³⁴

Die Skrif as die lewende Woord het dus 'n dinamiese gerigtheid op die prediking daarvan in die gemeente en op die gehoorsaamheid daaraan in die wêreld. Die prediking dring die wêreld en geskiedenis binne, gekenmerk deur die gebondenheid aan die kerugmatiese swaartepunt van die Skrif en deur die gerigtheid van die Skrif op die gemeente en die wêreld.

Die prediking is menslike spreke aangaande die Woord van God in die midde van die gemeente en in die wêreld. Die prediking kan alleen dan prediking genoem word as dit tot Jesus Christus in die verhouding van afhanklikheid staan.³⁵ Immers die prediking mag niemand en niks anders as Jesus Christus, die Woord van God, verkondig nie. Die prediking moet altyd dit sê: „so sê die Here.” — As die prediking iets anders wil sê, het dit nie meer te doen met die voortgang van God se heil in die wêreld nie.

32. K. Barth, K.D. 1, 2, pp. 807 v.v., 812 v.

33. Hebr. 4:12.

34. K. Barth, K.D. IV/3/1, bl. 108 v.v.

35. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

Dit gaan by die prediking nie oor Jesus Christus nie, maar dit gaan van Hom uit. „Daarmede beperken wij de prediking niet tot het verder voortdragen van de inhoud van alleen het Nieuwe Testament : het Oude is evenzeer bron voor de prediking, die van Jezus Christus uitgaat. Hij is die vervulling van al wat God aan zijn volk te zeggen had.”³⁶ „Die Predigt der christlichen Gemeinde ist ohne Zweifel zu verstehen als Weiterführung dessen was in der Predigt der Apostel angefangen hat.”³⁷

Die sentrum van die Skrif en dus ook van die prediking is 'n gebeure : die adventus Dei. Die verhoogde Heer wat die opdrag tot die verkondiging gegee het, gaan as lewende inhoud en krag saam met die verkondiging in die tyd. Waar die evangelie verkondig word, is Hy self teenwoordig. „En Hy (Jesus) het vir hulle gesê : Gaan die hele wêreld in en verkondig die evangelie aan die ganse mensdom.”³⁸ Die Heilige Gees sal van Christus in die gemeente getuig en Hom so verheerlik. (Joh. 16 : 8-14).

Deur die lewende Heer en die werking van die Gees word die prediking ingeneem in diens van die uitbreiding en die oordrag van die boodskap in die wêreld. Die lewende Woord dwing tot 'n lewende, appèllerende en dinamiese prediking. Daarom is die prediking „eine Weiterführung dessen, was die Bibel, das Wort Gottes, tut, und als solche trägt sie dieselbe Kraft in sich . . .”³⁹ Die prediking word self tot 'n lewende gebeure wat die mens voor die voldonge feit stel en tot 'n beslissing oproep. Die diepste fondament is Jesus Christus en Sy Koms tot ons in die prediking. Jesus Christus is die middelpunt van die Bybel en daarom ook van die prediking. Waar Jesus Christus as die sentrale inhoud van die Woord verkondig word, daar is die prediking, deur die werking van die Heilige Gees, self viva vox evangelii, self verbum Dei. Deur die prediking roep Jesus Christus die kerk tot aansyn en daardeur onderhou Hy die kerk op aarde. Waar die Woord verkondig word, leef die kerk uit die geloof wat gewerk is „deur die gehoor van die Woord van God en die werking van die Heilige Gees.”⁴⁰

(f) Prediking as diens van die Kerk

Die prediking wat in die samekoms van die gemeente gehou word, dra 'n geheel eie karakter. Prediking hoort tot die ampte-

36. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Spränkel, a.w., bl. 16.

37. W. Zimmerli, *Das Alte Testament als Anrede*, S 62, München, 1956,

38. Mark. 16:15.

39. G. Wingren, *Die Predigt*, bl. 89.

40. Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. XXIV.

like diens van die kerk en is in besondere sin, kerkwerk. „Het is . . . de dienst, die Jezus Christus, het Hoofd der gemeente, de apostel en hogepriester onzer belijdenis (Hebr. 3 : 1), in en door de eeuwen heen Zijn volk te vergaderen, Zijn gemeente te heiligen, Zijn kudde te weiden, Zijn liggaam op te bouwen (Ef. 4 : 16), de individuele leden van dit lichaam te sterken in het geloof en toe te bereiden voor Zijn heerlijkheid, en door dit alles in en door deze wereld Zijn koninkryk te doen komen, totdat straks in Zijn grote dag dit rijk de herschappen wereld geheel vervullen zal, en God alles zal zijn in allen.”⁴¹ In hierdie dienswerk neem die prediking van die Woord die sentrale plek in, omdat dit die diens van die boodskap van genade is aan die in-erediens-vergaderde-gemeente.

„Waar het Woord is daar ontstaat de kerk, al zou het alleen kinderen in de wieg zijn.”⁴² Die geskiedenis van die pinksterprediking illustreer die feit dat die kerk van die en deur die verkondigde Woord lewe. Calvyn verklaar dat waar die Woord gehoor en die sakramente met eerbied ontvang word, die kerk in die tyd ’n geensins bedrieglike nog twyfelagtige gedaante vertoon.” Want als zij de dienst des Woords heefts en in ere houdt, en ook de bediening der sacramenten, verdient zij zonder twyfel voor een kerk gerekend en gehouden te worden, aangezien het zeker is, dat zij niet zonder vrucht is.⁴³ . . . Ik zeg niet, dat overal, waar het Woord gepredikt wordt, terstond vrucht ontstaat, maar ik zeg, dat het nergens ontvangen wordt en een vaste zetel heeft tensij om zijn krachtige werking te tonen. Hoe het ook zij, waar de prediking van het evangelie met eerbied wordt gehoord en de sacramenten niet veronachtzaamd worden, daar vertoont zich voor de tijd een geenzins bedriegelijke noch twyfelachtige gedaante der kerk.”⁴⁴

As die objek van die prediking die Woord van God is, moet elke preekbeskouing afgewys word wat die Skriftuurlike objektiewe lyn loslaat en in subjektiewe trant die weerslag op die boodskap van God en die menslike reaksie tot voorwerp van hierdie arbeid maak. By die subjektiwisme moet ons nie alleen dink aan die preekopvatting van Schleiermacher wat die predikant maak tot tolk van die ervaring van die gemeente nie; ook moet ons nie alleen die etiese sienswyse van Vinet in gedagte hou wat die predikant laat spreek uit die volheid van sy hart nie, maar ons moet hier ook oorspanning van die subjek na die kant

41. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 76.

42. O. Noordmans, *Liturgie*, Amsterdam.

43. Calvyn, J., *Institusie*, IV, 1/10.

44. Calvyn, J., *Institusie*, IV, 1/10.

van die rasionale toesprake afwys. „De prediking is geen Woorddienst, wanneer zij opgaat in ‚Selbstdarstellung‘ of van de gemeente of van die prediker, hetzij deze selfmededeling de verborgenheden van het gevoelsleven openbaart hetzij zij inleidt in de gedachtenwereld van de prediker en zijn hoorders.”⁴⁵

In beide gevalle word die swaartepunt verlê van die Woord van God na die prediker of gemeente; kom die boodskap as van God gegewe nie tot sy reg, ontaard die prediking in ’n religieuse redevoering of ’n „gesprek van hart tot hart” en hou dit op om diens van die evangelie van Christus te wees. Hoe digter die prediker hom aan die Woord van God hou, des te suiwerder is sy bediening en geen subjektiewe meditasie verdring die diakonia Verbi divini.

(g) Prediking in die situasie

Die Woord van God tree die hede binne in die verkondiging daarvan. Die prediking het altyd met twee basiese elemente te doen :

(a) Die Woord wat tot die mense spreek.

(b) die versamelde gemeente wat die Woord in ’n konkrete tyd, in ’n konkrete fase van die geskiedenis en in ’n konkrete situasie hoor.

In die hede van die Woordverkondiging vind ’n ontmoeting plaas tussen God en mens, tussen die sprekende inhoud van die Bybel en die situasie waarin die mens lewe. Vir aktuele prediking lê die groot probleem daarin; op watter wyse kan die prediking die konkrete situasie van die gemeente in die gesigsveld van die prediking betrek?

In hierdie ontmoeting tussen Woordverkondiging en situasie wil ons op twee gevare wys wat sig baie maal voordoen.

(i) Die verwaarlosing van die situasie

In hierdie geval word die Skrif verkondig vanuit ’n probleemlose afstand ten opsigte van die fatale probleme van die hede of ten opsigte van die „probleemloosheid” waarin die outonome mens dink dat hy bestaan. In so ’n geval word die preek ’n sameflansing van Bybelse of dogmatiese feite — feite wat ’n tydlose en abstrakte geldigheid besit en dus ongeag die konkrete situasie van die mens verkondig wil word. Die inhoud van die prediking

45. Dr. D. Dijk, a.w., bl. 77.

is dan Bybels en dogmaties korrek, maar kleurloos, verbandloos. Dit is gelaai met geleerde, vreemde en vroom woorde, maar neutraal en niksseggend in die konkrete situasie. „Das Evangelium in ihrer Wiedergabe in eine stumpfe, Alles und Nichts sagende . . . Mitteilung verwandeln.“⁴⁶ „Verkündigung einer Bloss allgemeinen . . . einer zeitlosen, neutralen, stumpfen Wahrheit; das Evangelium in ihrem Munde (werden) wirklich zeitlos und pointenlos.“⁴⁷

In die verwaarlosing van die situasie vergeet die prediker dat hy geheel en al en onvoorwaardelik geroepe is om die lewende Woord in 'n konkrete situasie te verkondig. Die predikant verkondig geen abstrakte Woord nie, ook verkondig hy nie 'n vreemde of stomme God nie, maar die Woord wat weerklink in 'n historiese situasie waarin God besig is om te spreek en te handel. Die prediking is die konkrete toespitsing van die Woord wat geïnterpreteer wil word in 'n konkrete situasie.

(ii) *Verwaarlosing van die Woord*

Hierdie gevaar dreig waar die bewussyn van die kloof tussen die prediking en die situasie sterk leef en waar ten alle koste gesoek word om ingang in die situasie te vind. Die Woord moet in sy aktualiteit vir die hic et nunc diensbaar gemaak word. In hierdie pogings om die Woord aktueel te maak, word die Woord dikwels self op die agtergrond geskuif.

'n Groot verskeidenheid van retoriese, pedagogiese en liturgiese hulpmiddels word ingeroep om die verveling rondom die kansel te verdryf. Met hierdie pogings gaan die aktualiteit van die Woord verlore en die verveling rondom die Woordverkondiging duur voort.

Daar word tereg beweer dat dit nodig is om die evangelie in die behoeftes van die taal — en begrippe — wêreld te interpreteer en te vertaal. Maar dikwels loop die prediking dan gevaar om tot propaganda van die Woord te verval. „Der Auftrag der Kirche liegt nicht auf dem Gebiet der Weltanschauung und der Propaganda — das machen andere viel besser.“⁴⁸

Die prediking is doelgerig op die ontmoeting tussen die lewende Woord en die mens van die hede. Die werklikheid waarin die mens staan, moet verbind word met die werklikheid van die geopenbaarde Woord. Die prediking as ontmoeting moet

46. K. Barth, K.D. IV/3/2, bl. 931.

47. K. Barth, K.D. IV/3/2, bl. 935.

48. W. Trillhaas, *Zeitgemässe Wortverkündigung*, bl. 169.

daarom altyd gesien word as 'n polêre beweging: dit begin by die Woord, wat konkreet en suiwer uitgelê moet word aan elke tyd en in elke lewensituasie. „Je tiefer wir uns in die Gegenwartssituation vom Evangelium her hineinfinden, um so mehr kommen die Wirklichkeit Gottes und die Wirklichkeit des Menschen zueinander.”⁴⁹

Die eerste en belangrikste gebeure van die prediking is dat daar 'n werklike ontmoeting tussen Jesus Christus en die mens plaasvind. Om hierdie rede moet die prediking Christosentries wees, anders kan die ontmoeting nie plaasvind nie. Vgl. Rom. 10:13-17. Die verkondiging word deur hierdie primêre ontmoeting voorafgegaan en word daardeur deur die geskiedenis gedra. „Op deze ontmoeting wijzen profeten en apostelen, heel de heilige Schrift, heel de kerk, heel de verkondiging. Deze ontmoeting verlaat de mensen niet . . .”⁵⁰ God het Hom na die ontmoeting nie swyend teruggetrek nie, maar onderhou die gesprek met die mens deur die geskiedenis heen. Deur die sprekende Woord en die verkondiging daarvan, word die primêre dialoog aktueel, dit is, gehoor in die eksistensiële ontmoeting en konfrontasie van die konkrete mens met die lewende Woord van God. Alle ware ontmoeting in die prediking wys op 'n lewende verhouding van aksie en reaksie, op 'n dialoog van Woord en antwoord. Slegs in die ontmoeting met Jesus Christus staan die goddelose mens onder oordeel en vryspraak voor God. Die prediking as regte uitleg en toepassing soek juis hierdie konfrontasie tussen God en mens.⁵¹

Jesus Christus, „die krag van God en die wysheid van God,”⁵² wat ons „geregtigheid en heiligmaking en verlossing,”⁵³ is, is die krag en inhoud van alle verkondiging. Daarom skryf Paulus dat sy prediking nie „in oordedende woorde van menslike wysheid (was) nie, maar in betoning van gees en krag”⁵⁴ — dit is in die krag van God, wat Jesus Christus is.

Die prediking moet die dubbele inhoud van die Bybelse getuienis van vryspraak en gerig dien, want so dien dit die ontmoeting tussen God en mens waarin die mens telkens vir of teen God moet beslis. Wanneer die prediking in Jesus Christus, die God wat besitreg het op sy lewe en in die ontmoeting op Sy

49. O. Haendler, *Die Predigt*, bl. 2, 200, 241.

50. Dr. S. F. H. F. Berkelbach van der Sprenkel, *Over de Verkondiging*, bl. 21.

51. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

52. 1 Kor. 1:24.

53. 1 Kor. 1:30.

54. 1 Kor. 2:4.

eiendom beslag lê, omdat God se beslissing **ef hapax** oor ons lewe gevel is.⁵⁵

Die Prediking geskied in die gemeente in wie se midde daar 'n gebeure plaasvind, waarvan die gemeente, vervul deur die Heilige Gees, vrymoediglik spreek. In hierdie gemeente het Jesus Christus beloof omself teenwoordig te wees⁵⁶ veral waar Sy Woord verkondig word. Die gemeente word gebou op die fondament van die apostels en profete, terwyl Jesus Christus self die hoeksteen is.⁵⁷ Deur die werking van die Gees in die prediking word die mens ingevoeg en opgebou in die liggaam van Christus op aarde. Die boodskap van God se heilshandeling in Christus is die sentrum van die prediking. Jesus Christus is die primêre oorsprong en bestaansgrond van die prediking.

Hierdie omskrywing van die doel van die prediking is kritiek op prediking wat slegs 'n verhandeling oor 'n teks is. Dit is terselfdertyd afwysing van daardie prediking waarvan daar van alles uitleg gegee word behalwe van Jesus Christus uit en na Hom toe weer. Wanneer die prediking sy doel tref, is dit 'n oproep tot beslissing vir sowel die predikant as die hoorder. Deur die prediking wil God prediker en hoorder met die ontdekkende vraag vind: waar is jy? Dit is alleen moontlik as daar so gepreek word, dat wanneer daar klaar gepreek is, die preek eintlik verdwyn het en net Jesus Christus in Sy heerlijkheid voor die gemeente staan.⁵⁸

Die mens luister met al sy vrae en moeilikhede na die prediking. Die Woord spreek die mens toe. Maar die predikant se insigte in die nood en vrae van die tyd kan nooit die maatstaf van die prediking wees nie. Ons mag nie ons probleme en vrae aan die teks opdring om die teks daardeur toepaslik te maak nie. „Man hat sich grundsätzlich von der Manie zu befreien, jeden Text nur als Antwort auf eine Frage zu betrachten.“⁵⁹ Ons hoef nie Jesus Christus geldig te maak nie, Hy is self geldig. Hy is immers die waarborg vir die geldigheid van die Woord wat van Hom getuig. „It is absurd for us to worry as we do about, making the Bible relevant! The Word of God is far more relevant than we could ever be . . . God's Word is devastatingly relevant when it is truly preached and truly heard.”⁶⁰

55. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

56. Matt. 18:20.

57. Ef. 2:20, 22.

58. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

59. W. Trillhaas, Predigtlehre, bl. 73.

60. . M. van Buren, The Word of God in the Church, bl. 354.

Die prediking is ook die plek waar geloof gestig en gebou word. Die ontmoeting waarop die prediking afstuur moet die ontmoeting wees met Jesus Christus wat in Palestina geleef het, gekruisig, gestorwe en begrawe is, opgestaan het uit die dood en opgevaar het na die hemel. Hy is die openbaring van God as God met ons en die mens wat Hom moet ontmoet is die gewone mens in die storm en drang van sy eie tydsomstandighede.⁶¹

Deur die prediking word die boodskap van die genade van God in Christus in die wêreld verbrei en daardeur word die enkeling tot die gemeenskap van die Koninkryk opgeroep. Die prediking roep die gemeente in die hele wêreld op tot die dokso-logiese belydenis: **Kurios Iésous Christos**⁶²; dit roep alle mense uit alle tale, volkere en geslagte op tot die eskatologiese belydenis: „Aan Hom wat op die troon sit, en aan die Lam kom toe die lof en die eer en die heerlikheid en die krag tot in alle ewigheid.”⁶³

(h) Die Prediking as Ryksgebeure

Waar Christus kom en waar Hy in die verkondiging teenwoordig is, is die Ryk „naby”, daar word die Ryk tot ’n gebeure. „De presentie van het Rijk kan niet losgemaakt worden van de verkondiging ervan.”⁶⁴

Vanuit die perfecta beweeg die Ryk en die verkondiging daarvan voort na die grense van ruimte en tyd. Die prediking is altyd verbonde met die twee elemente van herinnering en verwagting. In die prediking word die brug geslaan tussen die gekome en verwagte Heer, tussen die heilsgebeure van die verlede en die heilsgebeure van die toekoms. Daar is dus ’n geweldige afstand tussen die plek waarvandaan die prediking kom en die bestemming waarheen dit op pad is. Hierdie afstand moet deur die prediking oorbrug word.⁶⁵

Die tussentyd, die tyd tussen Christus se hemelvaart en wederkoms, is nie ’n leë tyd waarin die gemeente alleen terugverlang na wat gebeur het nie of ’n „na-Christelike” tyd waarin verlangend uitgesien word na wat eendag sal geskied nie. Dit is die sinvolle tyd waarin Christus deur Sy Gees teenwoordig is, waarin die prediking van die Woord deurgaen en deurwerk.

61. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

62. Fil. 2:11.

63. Openb. 5:13.

64. J. T. Bakker, *Kerugma en Prediking*, bl. 11.

65. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

Dit is die tyd van die verkondigde genade wat deur die teenwoordige Heer die tyd van die teenwoordige genade is.

Die tyd tussen die tye is die ruimte van die Woordverkondiging; dit is die tyd om die gemeente van die eindtyd uit alle volke te versamel, die tyd waarin Christus verkondig en al verder gedra moet word en waarin die wêreld die Woord moet hoor en glo. Die hele wêreld van tyd en ruimte is die terrein van die magsopenbaring van God in Christus sodat in Hom die heil werklik „naby” gekom het. In die opdrag tot die verkondiging aan al die volke word die universele gerigtheid van die heil, van die heilsgebeure en van die Skrif beklemtoon. „Christus ist der Herr der Welt . . . in der Weise, dass er sein Wort an die Welt spricht, er ist Herr in der Welt durch die Verkündigung, die Mission für die Völker.”⁶⁶ Wat met Christus gebeur het, moet vandag aan al die volkere verkondig word, aan al die volkere wat eenmaal voor die troon sal staan.⁶⁷

Jesus Christus vergesel die prediking, sodat waar daar ookal verkondig word, Hy self teenwoordig is. So word die gang van die prediking deur die ruimte en tyd die weg waarlangs Christus gaan om Sy Parousie te bereik.

Soos reeds vroeër gestel, moet die prediking ’n sinvolle spreke-tot-mense wees. Dit bring mee dat hierdie spreke-tot-mense sal geskied in ’n verstaanbare taal. Daarom is die prediking aan tyd en ruimte gebonde. Vir die prediking beteken die tyd-ruimtelike begrensdeheid dat dit spreke moet wees in die midde van ’n gemeente. Ook die kerklike spreke is nie outonoom en situasie-onafhanklik nie. Sin en situasie is daarin gegee dat die prediking God se Woord hier en nou aan ’n gemeente moet boodskap.⁶⁸

Die prediking is nie ’n onbeduidende, onbegrypbare of mistieke gebeure nie, ook nie slegs die berig van die Ryk en die triomf nie. Die prediking bestaan in die ruimte. Daar word die stryd teen die demoniese geweld voortgesit. Deur die prediking laat God die Godsryk al verder deurbreek en daardeur dwing Hy die ryk van die bose verder terug. Daarom is die prediking waarlik Ryksgebeure, waarlik ’n aktuele en dinamiese gebeure, waarin Christus deur Sy gees aktief werksaam is.

Waar die Woord verkondig en gehoor word, ontstaan weerstand. Die prediking moet altyd onbevrees wees vir die weer-

66. G. Wingren, *Welt und Kirche unter Christus dem Herrn*, bl. 55.

67. Openb. 6:9.

68. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 9166.

stand wat dit oproep by die weerbarstige mens en sy magte. Die prediking moet die gemeente vermaan en oproep om in die krag van God weerstand te bied en staande te bly teen die liste van die bose.⁶⁹

(i) Eskatologiese gesigspunt in die prediking

Alles is vandag bevange met 'n onrus en gejaag. Die wêreld wil selfstandig en volwaardig wees. Die mens wil as selfstandige grootheid alles self doen. Die utopieë en ideologieë van ons tyd word gedra en beweeg deur hulle eie gesekulariseerde eskatologie. Hy wat egter God uit sy eskatologiese horison verplaas, word 'n slaaf van so 'n ideologie. Waar die band met God verbreek word, raak die lewe, dit wil sê die geskiedenis van koers af en sinloos.

Die prediking moet bewus wees van hierdie sinloosheid wat in ons tyd na vore dring. In hierdie angsbelaaide en sinnelose toestand moet die boodskap van die prediking deurdring. Dit is die boodskap van die reddende genade in die wêreld van skuld en verlorenheid, dit is die boodskap van Christus Triumfator. Teenoor die boodskap van die gesekulariseerde eskatologieë moet Christus verkondig word.

Die eskatologiese prediking bring die boodskap van versekering. In Christus is die magte van satan reeds oorwin. Hy sit Sy triomf voort teenoor 'n harde en weerbarstige wêreld en voer Sy Ryk na die einde toe. Daarom moet die gemeente en die predikant nie twyfel nie, maar moet dit vanuit die triomf in 'n sekerheid lewe wat in die hede sy totale bestaan bepaal. „De gemeente mag en moet leven uit de sekerheid, dat de wereldheerschappij niet in de handen is van de duivel en zijn trawanten, maar van Christus.”⁷⁰ Waar Christus verkondig word en kragtig teenwoordig is, daar breek te midde van die voortgaande beweging, onrus en kwelling reeds die rus van die Godsvolk aan. Vergelyk Hebr. 3 : 11 — 4 : 11.

Die prediking roep die kerk op om voort te trek na die eindes van die aarde en roep dit op om sy visie nie te laat ver sluier deur die omringende chaos nie. Die prediking word gevul met die vreugde waarvan die Skrif vol is : die blye boodskap aangaande Jesus Christus. Die prediking eindig met die ver lange waarmee die Skrif eindig : „Amen, ja kom, Here Jesus.”⁷¹

69. Ef. 6:11, 13.

70. H. N. Ridderbos, *Aan die Kollossense*, bl. 188.

71. Openb. 22:20.

Die prediking verkondig die gekome en kondig die komende Heer aan. Die eskatologiese prediking gee nie alleen versekering en visie vir die hede en die toekoms nie, maar ook vreugde van die vervulling en die verwagting: die evangeliese vreugde oor die eenmalige vervulling, die Paasvreugde oor die opgestane, lewende en teenwoordige Heer en die vreugde van die verlange en verwagting van die bruid op die Bruidegom, van die kerk op die komende Heer. „What is accomplished in the death of the Lord is made manifest in the victory of Easter, and in the hope and joy of the expectation of the coming Lord.”⁷²

Die prediking is die plek waar die lof van God berei en vermeerder word. Jak. 2:14 vv. stel as eis van die gemeente dat die lewe van die gemeente met die ontvangse geloof moet korrespondeer. Die lewe in gehoorsaamheid aan die Woord word deur die Heidelbergse Katechismus behandel onder die leerstuk van die dankbaarheid. Dit is gepas, want die Christelike dankbaarheid het sy oorsprong en sin in God se genadige toewending tot sy mense. So gesien vind die dankbaarheid sy uitdrukking in 'n lewe onder die Woord as 'n volgehoue poging om te leer om alles te onderhou wat die Here beveel het. Dit kan genoem word 'n lewe van lofprysing aan God as 'n antwoord wat Sy Woord vra en deur die prediking voor- en toeberei moet word. God wil dat hierdie dankdiens aan Hom altyd sal bestaan. Daarom mag die prediking nie altyd smart- en verdrietprediking wees nie.⁷³

Vanuit hierdie prediking word elke dag in die tussentyd 'n dag van die teenwoordigheid van die lewende Heer, 'n dag waarin Hy spreek en handel, 'n dag van Sy wederkoms in die verkondiging van die Woord, 'n dag in die geskiedenis van die Ryk en van die voortgang van die heil.

DIE KONKRETE SITUASIE VAN VANDAG

(a) Tydperk van Ontkerkliking

As wêreldverskynsel kry ons vandag twee aparte „wêreld”: dié van die profane en dié van die kerklike of religieuse wêreld. Hulle word al hoe meer twee onsamehangende, onverbindbare entiteite elkeen met sy eie waardes en sy eie lewe.

Die geweldige sekularisering, wat prinsipiële alle instellings losmaak van hulle Christelik kerklike ondergrond, het in feite gelei tot 'n geweldige uittog uit die kerk. Vir baie mense het die

72. D. Ritschl, *A Theology of Proclamation*, bl. 115.

73. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

kerk vandag 'n instelling van die verlede geword — 'n verlede waarin die kerk 'n groot rol gespeel het, maar waarna deesdae as die donker tydperk verwys word.

As oorsaak van die ontkerklikeing kan ons slegs enkele gedagtes wy aan die proses van sekularisering. Hier kan gemeld word dat die mens selfstandig word en die kerk nie meer nodig het nie. Die uiterlike belangstelling word vandag dikwels vervang deur die houding van absolute neutraliteit en onverskilligheid ten opsigte van die kerk. Die boodskap van die kerk is volkome irrelevant. Daar is nog sekere offisiële verbande met die kerk, bv. in doop, huwelik en dood, maar die wesenlike betekenis daarvan gaan baie mense nie meer aan nie.

(b) Heerskappy van God-is-dood-theologie

Aan die begin van die 19e eeu verneem ons Jean Paul se visie : „Predigt des toten Christus vom Weltengebünde herab, dass kein Gott sei.” In ons tyd hoor ons Nietzsche se „Gott ist tot.” Van Niftrik sien hierdie „Religionslosigkeit” uitgedruk in die eksistensialisme waar die moderne mens tot openbaring kom. Godsdienste neem altyd die vorm aan van 'n antwoord op die eerste spreke van God. Stamelend probeer dit uitdrukking gee aan die reaksie op die konfrontasie met die lewende God. Hierdie genadige uitrede, openbaring van God stel die mens in die posisie dat hy moet antwoord. K. Barth sien die wese van die waargtigte religie daarin dat dit op genade berus. „Dass es eine wahre Religion gibt, das ist Ereignis im Akt der Gnade Gottes in Jesus Christus.”⁷⁴

Dietrich Bonhoeffer sien dit dat die tydperk van religie verbygaan. Sy beskouing van die „Religionslosigkeit” hou dit in dat daar vir God geen plek meer is nie. Die mens vereer miskien nog saam met Goethe swygend een of ander geheimenis, maar fakties leef die mens sonder God. God het uit die sentrum van ons lewe verdwyn. Die mens is onder die indruk dat hy met behulp van die tegniese ontwikkeling op elke gebied van die lewe net so goed sonder God kan klaarkom. „One of the characteristics of the modern age is that scientific progress . . . has enabled man to find solutions and master life by his own wits . . . So gradually religion has slipped out of the life of untold masses.”⁷⁵

Die kerk leef in ons tyd in 'n samelewing en 'n situasie wat geweldig dinamies is. In hierdie dinamiese situasie word ons voor

74. K. Barth, K.D. 1/2, bl. 377.

75. H. Kraemer, *The Christian Message in a non-Christian World*, bl. 14.

'n groter realiteit gestel : die dinamiek van die evangelie. Die Woord van God breek deur alle skeidinge en maak die bande van die magte los. Die Heilige Gees is aan die werk. Die Heilige Gees laat hom egter nie vasvang in krisissituasies nie. „Jezus Christus trekt op met zijn Kerk, door de eeuwen heen, zijn toekomst tegemoet . . . en so doet Hij ook nu. Hij plaats haar midden in al de onrust en verwarring van onze eeuw en Hij vraagt van haar, in dat brandend hete moment van nu, Hem te zeggen, Hem te dienen, zich te laten dragen door zijn liefde en zijn leven te leven.”⁷⁶

Omdat die mens in hierdie situasie die mens is wat die Woord moet hoor en tot geloofsbeslissing moet kom, is dit nodig om bepaalde afwykings in die prediking te ontbloot en af te wys.

(c) Verstarde Rasionalisme

Die leerkarakter in die prediking stam uit die periode van die Reformasie. Dit wil vashou aan die Woord en die leer van die Bybel. As gevolg van die toenemende invloed van die intellektualisme van die 17e eeu word die prediking oor die algemeen al hoe meer in 'n intellektualistiese rigting gedwing. Die leerkarakter van die prediking word so oorbeklemtoon dat die kansel na 'n kateder en die kerk na 'n klaskamer begin lyk. Daarmee word bedoel dat die preek ontaard in 'n afgetrokke dissertasie betreffende een of ander teoretiese aangeleentheid terwyl dit totaal by die hedendaagse mens in sy noodsituasie verbygaan, op so 'n wyse dat hy wel deur middel van die prediking kennis maak met een of ander geliefde sienswyse van die prediker maar nie gekonfronteer word met die lewende Woord van God wat van hom in sy situasie die geloofsbeslissing vra nie.

Die gevaar van 'n „mere preaching of the Word . . . degenerating into an intellectual report about grace and allowing a secular world to remain untouched by it.”⁷⁷

Wingren⁷⁸ en Ebeling⁷⁹ beweer dat die konkreetheid van Luther se prediking daarop berus dat hy die heilswaarhede geïnterpreteer het met betrekking tot die konkrete lewensituasie van sy hoorders.

Die dinamiek van die Woord wil dogmatikus en dogmatiek, predikant en prediking in beweging bring. Die dogma wil gesien

76. J. H. Bavinck, artikel in *Trouw*, 16 Augustus 1958.

77. P. Tillich, *Protestant Era*, bl. 221.

78. G. Wingren, *Die Predigt*, bl. 180 v.

79. G. Ebeling, *Evangelische Evangelieauslegung*, bl. 28.

word as antwoord van die kerk op die Woord van God. Dit bly aan die Woord onderworpe en moet vanuit die Woord gekorri-geer word. Met die woord dogma word 'n kerklike leerstelling of die geheel van die leerstellings van die kerk aangedui. Steeds moet in gedagte gehou word dat nie al die leerstellings dogmas is nie.

As ons vandag van 'n dogma praat, bedoel ons 'n amptelike erkende uitspraak van die kerk, soos dit in sy georganiseerde opvatting bestaan ten opsigte van 'n bepaalde punt in die geheel van die leer van die kerk.⁸⁰ Die dogmata van een kerk is nie altyd bindend vir 'n ander kerk nie, bv. die Maria-dogmata van die Roomse kerk.

Uiteraard sal 'n dogma nie uit die lug val nie en hoewel allerlei menslike faktore die totstandkoming van 'n dogma be-Invloed, soos bv. menslike verskille, teologiese ontwikkeling en politieke ooreenstemmings, staan uiteindelik die geloof van die kerk en die vroomheid van die gelowiges agter die dogmata.

'n Dogma is met ander woorde nie 'n suiwer teoretiese aan-geleentheid nie, maar dit wil 'n duidelike en direkte uitdrukking van 'n heilswaarheid wees. Elke dogma is in sy gerigtheid uit-drukking van die sentrale van die geloof in Jesus Christus, die Here.⁸¹

Die kerk het van die begin af die duidelike verband tussen die Heilige Skrif en die dogma bewaar, in die sekerheid dat die dogma niks anders as die onder-woorde-bring van 'n bepaalde inhoud van die openbaring in Jesus Christus is nie.

Die prediking sal moet waak teen die gevaar van 'n preek wat kom uit die geïsoleerde studiekamer. 'n Preek wat gedrenk is in die tradisionele leer, wat die produk is van 'n „intellectua-listisch bezig-zijn,”⁸² van 'n worsteling met die groot dogmatiese en filosofiese probleme, is besig met elemente wat groot waarde vir die prediking het. Maar die worsteling met die verskeurde wêreld in sy nood bly dan maklik uit. Dan kom ons met predi-king vol geleerde diskussies en gemaklike oplossings, maar wat nie meer sin vir ons tyd het nie en wat op 'n afstand bly staan van die werklike probleme.

Die prediking wat hom uitsluitlik rig op die Woord, wil dit uitdra in die werklikheid van die daaglikse lewe. So alleen kan

80. Prof. dr. A. D. Pont, Diktaatesings, 1965.

81. Prof. dr. A. D. Pont, Diktaatesings, 1965.

82. G. C. Berkouwer, *Op de Tweesprong*, p. 53.

die prediking, die lofsang en die gebed verbind word met die plek van arbeid en met die daaglikse probleme van die mens.

Die prediking het onvoorwaardelik te make met dieselfde Bybelse boodskap as dié waarom dit in die leer van die kerk gaan, dog op heel besondere wyse. Die prediking is die verbesondering, van die leer van die kerk. So gesien is die prediking die gestalte waarin die kerklike verkondiging binne die ruimte en raamwerk van die openbare gemeentelike erediens optree.

Die prediking ontvang sy gids en grense uit die leer van die kerk. Die prediking het as gestalte van die verkondiging dieselfde inhoud nl. die Woord van God. Ten opsigte van sy inhoud ontvang die prediking sy gids en grense uit die leer van die kerk. Die dogma as grensaanduiding is vir die prediking van onskatbare waarde. Prediking wat onverskillig staan ten opsigte van die kerklike dogma moet homself afvra of hy nog is wat hy voorgee om te wees, nl. gesprek aangaande die heil in Jesus Christus.

Die prediking is die telkens herhaalde aktueel word van die kerklike verkondiging. Daarom staan die prediking in hierdie besondere verhouding tot die leer van die kerk. Die leer van die kerk stel teties en antiteties dat Gods Woord gehoor is en wat as Gods Woord verneem is, terwyl die prediking moet uitroep dat Gods spreke geen sinnelose geluid is nie.⁸³

(d) **Indiividualistiese Vroomheidsprediking**

Die doel van die indiividualistiese vroomheidsprediking is die enkelvoudige oproep tot persoonlike geloofsbeslissing. Die groot krag van die piëtistiese prediking in die 17e eeu, was die geweldige klem op die persoonlike geloofslewe. Hierdie eksistensiële betrokkenheid by die prediking, hierdie klem op die konkrete Woord ad hominem is die groot bydrae van die piëtistiese prediking. Die piëtistiese prediking is seer seker aan kritiek onderhewig. As die prediking alleen 'n oproep word tot berou, bekering en heiliging van die persoonlike lewe, verloor dit sy betrokkenheid op die gemeente as geheel.

Die mens as enkeling word wel deur die boodskap ernstig geneem.⁸⁴ Jesus handel wel met enkelinge en maak hulle tot dissipels. Die mens word egter nooit geïsoleer in sy private heil nie, maar word gesien as deel van die huis van God.

83. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

84. Gal. 2:20.

Die gevaar by die vroomheidsprediking bestaan dat die prediking van die Woord opgeoffer word aan die skematiek van berou, boete, bekering. In alle herlewingsprediking is die gejaag na resultate so groot dat alles daarop ingestel word. Die subjektiewe aanname van die Woord word aangehelp deur psigologiese en sensasionele magsmiddele wat die prediker gebruik. Die totum verbum divinum word nie meer gehoor nie, slegs die persoonlike vroomheidselement in die teks.

Barth het hom van meet af aan besig gehou met die prediking of die verkondiging, soos hy dit self by voorkeur genoem het. Een van die vroegste publikasies van Barth is 'n rede oor: „Not und Verheiszung der Predigt,” die nood en belofte van die prediking.

Wat moet die prediking dan wees? Natuurlik moet dit geen uiteensetting wees van regsinnige of vrysinnige idees van die predikant na aanleiding van 'n teks nie. Maar ewemin mag die inhoud van die prediking die ervaring, bekering en bevinding van die predikant weergee. In die prediking gaan dit derhalwe nie om die mens nie, ook nie om die vroom mens nie, maar om God. Nie alleen gaan dit in die prediking om God nie, alles hang alleen aan God. God is vry. So is ook Sy Woord vry. „d.w.z. het Woord Gods is nooit iets, waarover wij menschen naar onze willekeur kunnen beschikken of waarop wij beslag kunnen leggen.”⁸⁶

Prediking is geen verkondiging van die Woord as dit eenvoudig die Bybelinhoud weergee nie. Dan sou die Woord van God 'n objektiewe grootheid wees. Die Woord van God is per slot van rekening die Woord wat deur God en deur God alleen gespreek kan word. Die predikant is met ander woorde volstrek van God en Sy genade afhanklik. Hy kan uit sigself nooit die Woord so bring, dat deur sy menslike woorde Gods Woord die siel sal aanraak nie. „Ja, ook achteraf zelfs kan hij nooit zeggen, dat hij het Woord Gods gebracht heeft. Hij kan alleen bidden, dat het zoo mag zijn geweest. Want de verhouding tusschen het Woord Gods en zelfs het Woord der Schrift en dus nog veel meer die tusschen het Woord Gods en het woord van den prediker is en blijft tot het einde toe een indirecte verhouding.”⁸⁷

Die eis dat die prediking moet dien om mense in hulle innerlike moeilikhede en sielskonflikte te help of hulle in die konkrete lewe die weg te wys, moet afgewys word. Die prediking moet aktueel wees, d.w.s. die boodskap van God moet gebring word

86. Dr. G. Brillenburg Wurth, *Verkondiging en Zielzorg*, bl. 9.

87. Dr. G. Brillenburg Wurth, *Verkondiging en Zielzorg*, bl. 10.

aan die mens in die konkrete situasie waarin hy hom bevind. Daarin wil God hom deur die prediking aanspreek : Die toepassing van die Woord is God se saak en nooit saak van die predikant nie. God alleen kan mens uit jou sielenood red en alleen God kan jou die weg wys. „En wil de prediking dat doen, dan verdringt ze daarmee God van de plaats, vanwaar Hij Zich nooit verdringen laat.”⁸⁸

(c) Die Prediking in die moderne samelewing

Die moderne samelewing verkeer in 'n krisissituasie. In en buite die kerk vind mens disintegrasie en disharmonie. 'n Belangrike rede hiervoor is die al te snelle tegniese ontwikkeling van die afgelope eeu. Met die uitvinding van die moderne dinkmasjiene en die splitsing van die atoom is die tegniek en ontwikkeling tot 'n hoogtepunt gevoer. Die mens het te staan gekom voor 'n gesekulariseerde of verwêreldlikte kultuur.

In hierdie wêreld van disintegrasie en disharmonie is dit die taak van die kerk om die evangelie te verkondig. Dit is nou eenmaal so dat die wêreld van ons tyd op verlossende dade wag. Dit wag op nuwe en beter ideologieë en stelsels. Die mense verwag net dit van die kerk dat daar sigbare dade sal wees. Die mense is nie langer bereid om net na die verkondiging van die Woord te luister nie, maar hulle wil dade sien. As die mense nog iets van die kerk verwag, dan is dit nie om die Woord uiteen te sit en duidelik te maak nie, maar veeleer wil hulle dat die kerk die wêreldtoestand sal verander en 'n sigbaar veranderde samelewing sal toon.

Seer seker lê dit nie in die mag van die kerk om 'n nuwe wêreldorde te skep nie, maar ons moet deur ons handel en wandel heenwys na Hom wat dit kan doen. Dit is die taak van die merktekens van die ware kerk soos ons dit in art. XXIX van die Nederlandse Geloofsbelydenis vind : „As die kerk die suiwere prediking van die evangelie beoefen, as dit die suiwere bediening van die sakramente gebruik soos Christus dit ingestel het, as die kerklike tug gebruik word om die sondes te straf, kortom, as almal hulle ooreenkomstig die suiwere Woord van God gedra, alles verwerp wat daarteen stry en Jesus Christus erken as die enigste Hoof.” Dit is hierdie merktekens wat die kerk onderskei van elke ander gemeenskap. Naas sy predikopdrag mag die kerk nie allerlei ander dade in die middelpunt stel nie. Hulle is van sekondêre belang en vloei slegs uit die prediking voort. Die

88. Dr. G. Brillenburg Wurth, *Verkondiging en Zielzorg*, bl. 10.

middepunt van die kerklike werksaamheid moet wees: vertroosting van die wêreld deur die verkondiging van die evangelie van die genade.

Die kerk wat altyd bewus is van die opdrag om die evangelie te verkondig, mag hom nooit laat verlei deur te wys op die dae van mense of deur te wys na 'n beleid of 'n nuwe stelsel nie, maar hy moet slegs die Woord van God verkondig. As gevra word na die kern van die verkondiging moet gestel word: die evangelie van Jesus Christus, die evangelie van Hom wat vir hierdie sondige en vyandige wêreld gely, gesterf en opgestaan het.

Die vraag ontstaan hoe daar gepreek moet word. Die prediking kom daagliks te staan voor 'n geweldige konkurrensie, die radio, pers, vermaak en samelewing. Moet die prediking nou om hierdie konkurrensie teen te staan dan verword tot 'n „Social Gospel”? Beslis nie! Die kerk bring wel die evangelie aan mense in hulle sosiale verhoudinge en sferes, maar nie op so 'n wyse dat die sosiale verhoudinge die prediking bepaal nie, maar dat die verkondiging van die Woord aan mense in die samelewing gebring word. Sentraal staan dus die Woord van God.

Dit is nie so dat die Woord gedruk, getrek en verrek kan word om hom by die gemeenskap aan te pas nie. Die prediking mag sig nie rig of buig volgens een of ander menslike stelsel of sisteem nie, dit moet altyd in eerbied vra na die Woord van God. Maar hoe dikwels vind mens nie dat, waar so met nadruk gesê word dat die Heilige Skrif alleen as bron en norm erken word, daar juis naas en bokant die Skrif 'n vooropgestelde leer, 'n bepaalde sisteem of stelsel gestel word nie.

As praktiese voorbeeld hier, kan ons enkele paragrawe wy aan die „Social Gospel.” Die eerste historiese wortel van die „Social Gospel” is die radikale politieke sosialisme. Agter die „Social Gospel” se gedagte van „die koninkryk van God in Amerika” lê nie in die eerste plek die bewoënhed van die kerk oor die diens aan die naaste in nood uit geloof en dankbaarheid nie, maar lê blote, praktiese, politieke sosialisme, wat dan agterna net óf die mooi kleding van Christelikheid bykry as 'n ekstra óf wat dan die gesagsmantel van Christelikheid aantrek om sy eie stelsel te propageer. Eintlik is die term „Koninkryk van God” hier 'n valse vlag, want dit gaan hier oor 'n politieke utopie op aarde. Die hiernamaals word sterk ingekort en soms openlik beskryf as wetteloos, „a pie in the sky when you die.” Die „Koninkryk van God” is volgens die Nuwe Testament 'n eskatologiese grootheid en so word die Nuwe Testament skeef getrek, nie net

wat die hiernamaals betref nie, maar ook wat die verlossing deur Jesus Christus se versoenende sterwe betref.⁸⁹

Daarom is dit absoluut noodsaaklik dat 'n predikant ernstig en diep studeer om werklik die evangelieboodskap te bring, om die Woord in sy geheel uiteen te sit en duidelik te maak. Vir die „Social Gospel” lyk dit vir my nie nodig nie; 'n klomp vroom praatjies, die heenwys na maatskaplike euwels, 'n reeks vroom dade vasgekoppel aan 'n teks en klaar is die preek.

Vir groot groepe in die kerk het die prediking geword: die taak om die mense in beweging te bring, om die siel van die hoorder in beroering te bring. Hier het die prediking sy sin daarin dat die gevoel by die mense opgewek moet word, dat 'n daad tot stand gebring moet word, dat die mense bewoë gemaak moet word. Of daar word probeer om die hoorders op te roep tot sedelike dade en daarby word die gewete genoem die setel van die geloof. Vervolgens word beweer dat die geloof by die ervaring begin en dat ongeloof alleen oorwin kan word deur persoonlikhede wat sterk en salig leef in die geloof; dat die waarheid in ons eie binneste, in ons eie ervaring te vinde is.

Op so 'n manier word slegs die geloof in die goeie wil van die mens gepredik en sy verborge deugde verkondig. Sulke prediking sê niks vir die mense van vandag nie en hulle beskou dit as vrome stigtelikheid. Dit werp die mens op homself terug en hy bly 'n vertwyfelde, wanhopige mens.

Wanneer die kerk weer bewus word van die opdrag tot prediking en wanneer in die prediking weer die U-ek relasie beleef word, die verhouding tussen God en mens, dan sal die kerk iets anders te sê hê ten opsigte van alle sferes in die moderne samelewing. Dan sal die tegniek, die kultuur, die politiek in die hele menslike samelewing, wat gedisintegreerd is, weer tot harmonie geïntegreer word, maar dan moet die kerk in sy prediking verkondig, Jesus Christus, die Rots van alle eeue.

Elke prediking wat iets of iemand anders in die middelpunt stel, is 'n verskuiwing van die Bybelse boodskap. Dan is die prediking nie meer Christosentries nie. As die „Social Gospel” die mens met sy node en behoeftes, met sy regte en waardigheid sentraal stel in die prediking, dan is dit nie meer die ware evangelie, maar dan is dit humanisties, al word die prediking ook Bybels ingeklee. Die evangelie van die sosialisme verdring dan die evangelie van die kruis.

89. †Die Hervormer, Julie 1967, bl. 9.

DIE PREDIKER EN PREEK IN DIE VERKONDIGING

Waar die Ryk verkondig word, word ons in die ruimte van Jesus Christus geplaas : In Hom het die Ryk aangebreek en Hy vergesel die gang van die Ryk deur die geskiedenis met Sy lewende teenwoordigheid. Daarom is die Woordverkondiging 'n aktuele gebeure wat die gemeente rondom Christus vergader. Daarom kan ons hier neem dat die homilietiek daardie deel van die Praktiese teologie is wat hom besig hou met die beskrywing van die aard, doel, vorm en metode van die prediking as die bepaalde gestalte waarin die kerklike verkondiging optree binne die ruimte en raamwerk van die in-erediens-vergaderde-gemeente van Christus.⁹⁰

Tot in hierdie stadium het ons aandag gegee aan die aard en doel van die prediking. Vervolgens sal ons enkele paragrawe wy aan die vorm en metode van die prediking. Juis omdat die prediking, soos reeds gesien, nie slegs 'n toespraak in die algemene sin van die woord is nie, maar 'n toespraak sui generis, kan daar wat betref die vorm en metode van die prediking nie bloot teruggeval word op die reëls van welsprekendheid in die algemeen nie. „Een preek mag niet een referaat, een verhandeling, een opstel, een meditatie, een vroom essay, een causerie, een vertelling, een evangelisatie-toespraak zijn maar moet bediening van het Woord wezen aan de gemeente des Heren, zo, dat de boodschap Gods uitgaat tot Zijn volk, dat dit volk de stem van zijn Heer hoort, en dat daarom de boodschap vertolkt wordt in de eigen taal der gemeente, dat is in de taal van deze tijd, maar dan altijd in harmonie met het karakter van de Woorddienst.”⁹¹

Voordat ons ons formeel bepaal by die vorm en metode van die prediking, wil ons eers enkele gedagtes uitspreek oor die persoon van die prediker en sy opdrag.

(a) Die Prediker

Die predikant is 'n werktuig, 'n stemorgaan vir God se eie Woord. God gebruik hom as 'n instrument om deur hom Sy Woord in die wêreld te laat hoor. „ . . . dat Hij daartoe die dienst van mensen aanwendt en als het ware een plaatsvervangende werkzaamheid, niet om op hem zijn recht en eer over te dragen, maar alleen om door hun mond Zijn eigen werk te volbrengen, gelijk ook een handwerksman tot het maken van zijn werk gereedschap gebruikt.”⁹²

90. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

91. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 180.

92. J. Calvyn, Institusie IV, 3, 1, bl. 54.

Die prediker stel die mens voor God se aangesig;⁹³ die gemeente ontvang Gods Woord deur sy woord⁹⁴ en luister daarna as Gods Woord deur die Heilige Gees.⁹⁵ As instrument mag die prediker niks aan die boodskap toevoeg nie, maar moet dit dien deur dit uit te dra.

Die prediker het 'n ministerium om te voltrek: hy is 'n dienskneg, 'n slaaf van Jesus Christus.⁹⁶ Die lewende Woord besit die prediker, dit dwing hom tot diens. Deur hierdie dwang word die prediking gekwalifiseer as ministerium Verbi Dei. Die Verbi Dei minister is hy wat gebind is deur die lewende Woord en wat daardeur in 'n diensbeweging gestel is: in diens van Jesus Christus. Die aktualiteit van die prediking van die lewende Woord wortel in Jesus Christus, aan Wie die prediker hom totaal moet oorgee en tot Wie se beskikking hy hom moet stel.

In die prediking werk Christus nie alleen en buite die werk van die prediker om nie. Die prediker werk ook nie in 'n „Godverlate” wêreld nie. Christus het beloop om Sy dissipels nie alleen te laat nie,⁹⁷ maar om hulle arbeid verder te laat lei deur die Parakleet.⁹⁸ Die prediker is ten diepste nie 'n plaasvervanger van Christus nie, maar kry deur sy diens deelgenootskap van die evangelie.⁹⁹ Die prediker is 'n mede-arbeider¹⁰⁰ wat 'n taak opgelê is wat al sy inspanning en konsentrasie vereis. Hy bly egter 'n mede-arbeider op so 'n wyse dat Christus self Sy Werk deur hom voortsit. Die lewende Heer werk self saam met hulle wat Hy as instrumente en diensknegte geroep het en bevestig hulle arbeid.¹⁰¹

Die prediker staan as instrument en mede-arbeider in diens van Jesus Christus en sit as mede-arbeider sy arbeid in volmag voort.¹⁰²

Die prediker is geen bode van menslike wysheid of 'n verteller van aardse merkwaardighede nie, maar hy moet die Woord verkondig, die Woord, wat „het Woord der ontmoeting is; waarin de Here vertroostend en vermanend, belevend en bestraffend spreek met Zijn volk, en dit Woord nu moet maar niet uitgeroepen, besproken, behandeld, gelezen, maar bediend en uit-

93. Hand. 10:33.

94. II Kor. 5:20.

95. I Thes. 4:8.

96. Kol. 4:12, Rom. 1:1.

97. Joh. 14:18.

98. Joh. 14:26.

99. I Kor. 9:23.

100. I Kor. 9:17.

101. Mark. 16:20, Hand. 2:47.

102. J. Calvyn, *Institusie*, IV, 3, 1. bl. 55.

gedeeld worden.”¹⁰³ Die prediker spreek nie slegs ’n woord : hy hou nie maar net ’n preek nie, hy lewer geen betoog of meditasie nie, maar hy bring God se Woord tot die gemeente „en prediken is niet alleen zeggen maar ook doen, oude en nieuwe dingen voortbrengen uit de oude schat des Woords.”¹⁰⁴

Die dienaar van die Woord moet hiervan bewus wees dat hy slegs dienaar is, dat hy in sy werk moet dien en nie kan heers nie; dat hy optree in die Naam van Christus. „Hij diene in de prediking niet de gemeente om haar mond te wezen; . . . nog enige geestesrichting om als haar propagandist op te treden; noch zichzelf om allerlei private impressies over de hoorders uit te storten, maar enkel en alleen Gods Woord.”¹⁰⁵ So en so alleen bereik die samekoms van die gemeente sy doel. So word voldoen aan die eis wat Calvyn ten volle in ooreenstemming met die Heilige Skrif in sy „Institutio” ontwikkel het. Hy betoog dat die regte prediking noodsaaklik is vir die opbou van die gemeente en dat, indien die Woord van God gebring word, die prediker, wat slegs dienaar is, ryke vrugte op sy arbeid sien.

„De dienst van het Woord eist geregeld onderzoek; biddend, ernstig onderzoek, een dagelijks verkeer met de Bijbel; een omgang met de Schrift; die in de stilte der eenzaamheid z’n beslag dient te krijgen, en . . . een verborgen gemeenschaps-oefening met God, die en het inzicht in en de prediking van het Woord Gods ten goede zal komen.”¹⁰⁶

Die predikant moet dus in sy prediking aan die volgende formele vereistes voldoen om waarlik dienaar van die Woord te wees.

1. Breë en gefundeerde kennis van die Skrif as wat moontlik is;
2. Wetenskaplike verantwoordings en volgehoue ondersoek van die Heilige Skrif;
3. ’n Simpatieke kennis van sy tyd en wêreld waarin hy leef;
4. ’n Van harte gewilligheid en bereidheid om die evangelie in hierdie wêreld te verkondig.

(b) Die vorm van die Prediking

Wanneer die vorm wat ’n preek moet aanneem bepaal moet word, dan is die eerste uitgangspunt weergegee in die Bybelse

103. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 92.

104. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 92.

105. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 92.

106. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 94.

eis dat die preek 'n sinvolle spreke-tot-mense moet wees. Sinvol kan 'n preek alleen wees wanneer dit die bepaalde Bybelteks of perikoop ooreenkomstig die werklike bedoeling van die skrywer daarvan in die konkrete situasie van 'n gemeente wat in erediens vergader is, tot spreke bring.¹⁰⁷

Dit wil sê, 'n preek is in Bybelse sin alleen dan sinvol wanneer dit mense met 'n teks aanspreek, tot geloof roep en vir die diens van God opeis. Die konsektiewe uitgangspunt vir die bepaling van die vorm van die prediking, is geleë in die feit dat die prediking spreke-tot-mense is. Prediking kan alleen sinvol wees as dit tuiskom by die adres waaraan dit gerig is. Dit is egter opvallend dat die Bybel nêrens 'n opgawe van die formele spesifikasies maak waaraan 'n preek moet beantwoord nie. Vermoedelik is die implisiete veronderstelling van die Bybel dat die vorm altyd 'n geskikte en diensbare draer van die evangeliese inhoud van die prediking moet wees.¹⁰⁸

Die vorm van die prediking word bepaal deur die inhoud, aard en doel van die prediking. Daarom moet mens by die bepaling van die vorm van die preek rekening hou met die dubbele dienskarakter van die prediking: in diens van die gemeente moet die prediking die Woord dien. Dit is daarom sinryk om by die bespreking van die vorm van die prediking vas te hou daaraan dat inhoud en vorm onafskeibaar aan mekaar verbonde is. „Mag nun geschehen, was will, so kann ich jedenfalls Form und Inhalt einer Predigt nicht als zwei voneinander unabhängige Bereiche ansehen.“¹⁰⁹

In die lig hiervan kan mens 'n preek op die volgende wyse formeel definieer: 'n preek is 'n aaneengeskakelde toespraak wat daarom in 'n reeks goedgeordende volsinne 'n opsetlike uiting van die gedagtes in 'n teks of perikoop vervat, wil oordra aan 'n gemeente.¹¹⁰

Nou kan ons ons aandag nader by die vorm van die preek bepaal.

Die preek moet 'n eenheid vorm, „dat zij dus niet mag zijn een rapsodie van allerlei klanken of een samengebundeld bouquet van veelkleurige bloemen, maar dat zij, om die en die bepaalde boodschap Gods aan de gemeente te brengen, maar een vast plan en uit een hoofdconceptie zij opgebouwd.“¹¹¹ „De

107. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

108. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

109. H. Stükelberger, *Das Amt und d'e Gemeinde*, S 120.

110. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

111. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 174, 175.

preek is een organisch geheel, dat zich concentreert op een doel; de preek, die wat wil uitwerken, moet zelf geheel af zijn; daarom valt sterke nadruk op de bouw van de preek.”¹¹²

As die prediker self die boodskap van sy teks verneem, verstaan en verwerk het, dan sal sy preek weldeeglik ook na die vorm 'n sinvolle geheel vorm.¹¹³ „Drie losse preekjes, vorme nog niet een preek; maar aan den anderen kant is een handvol opmerkinge, saamgebonden door een tekst nog niet een organisch geheel.”¹¹⁴ „Een preek moet zijn een monographie en niet een encyclopaedie, een handelshuis voor een artikel, niet een toko, waar men van alles kan koop van een knoop af tot een doodkist toe.”¹¹⁵

Dit is noodsaaklik dat die verskillende gedagtes wat in die preek na vore gebring word, logies op mekaar sal voortvloei. Wat hierbo genoem is, mag nie verontagsaam word nie, want 'n preek is slegs dan preek, wanneer dit daarin slaag om die boodskap wat in die teks vervat is, verhelderend aan die gemeente oor te dra.¹¹⁶

Vervolgens wil ons enkele kenmerke neem waaraan 'n preek moet voldoen.

(1) *Duidelikheid*

Duidelikheid is nie te verwar met eenvoud nie: „de eerste is een eigenschap van den stijl, de laatste van het denken en het gebeurt soms dat wat in 't denkbeeld kinderachtig is, onbegrijpelijk wordt door de uitdrukking, terwijl wat in 't denkbeeld diep is, zelfs voor een kind duidelijk kan zijn.”¹¹⁷

(2) *Skoonheid*

In die omskrywing van die prediking as sinvolle spreke-tot-mense, lê vanselfsprekend die feit opgesluit dat 'n preek 'n toespraak is wat aangebied is in menslike taal.¹¹⁸ Die preek pretendeer altyd om Gods Woord in menslike taal te vertaal. Die preek moet naamlik probeer om Gods Woord te boodskap in die taal van die hoorders; „en daar is geen auditorium, dat niet een zekere verheffing van stijl verwacht in een godsdienstige rede,

112. Van Veldhuizen, *Hoe te preeken in deze tijd*, bl. 19.

113. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

114. J. Watson, *Zielzorg en herderlijk ambt*, bl. 27.

115. J. Watson, *Zielzorg en herderlijk ambt*, bl. 12.

116. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

117. J. Watson, a.w., bl. 30.

118. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

en dat niet bij instinkt gevoelt wat vulgair en schoolsch is. Een prediker tracht vergeefs een onontwikkelde menigte voor zich in te nemen door straattaal of hansworsterij en evenmin kan hij de meer beschaafden behagen door schoolsche termen. De menschen weten bij instinkt wat zij gaarne hooren van den kansel; zij verlangen de taal van 't huis en van de markt, gerezen tot haar hoogste kracht, a.h.w. geidealiseerd."¹¹⁰

Die taalgebruik moet suiwer en die woordkeuse baie versigtig wees. Die Bybelse terminologie, indien nugter en saaklik in verstaanbare en goedversorgde taal verduidelik, dien altyd 'n doel van die prediking op uitnemende wyse. „Die stijl en de taal moeten zeker eenvoudig en sober en natuurlik zijn, maar tegelyk vreemd aan elk barbarisme en iedere vulgaire uitdrukking."¹²⁰

Samevattend kan dit as reël geld dat die taalkundige versorging van 'n preek sodanig moet wees dat dié wat die preek hoor ook deur die taalkundige versorgdheid van die preek met eerbied vervul word vir die boodskap wat daardeur gedra word.¹²¹

(c) Die struktuur van die preek

(1) *Inleiding*

Daar is verskillende en soms uitlopende gedagtes as teoloë oor die inleiding se waarde en funksie handel. Nou ontstaan die vraag: Is 'n inleiding werklik noodsaaklik?

Steeds moet in gedagte gehou word dat daar heelwat struikelblokke bestaan tussen hierdie moderne mense waaruit die gemeente bestaan en die teks wat in hierdie gemeente tot spreke gebring moet word. Wel is die inleiding noodsaaklik „om de hoorders tot de hoofgedachte, het hoofaspect van de tekst te leiden of om de ‚Umwelt‘ van het te behandelen Schriftgedeelte te ontsluiten; om ook de aandacht te spannen en deze aandacht te concentreren op de boodschap Gods."¹²² Kort saamgevat kom dit eintlik daarop neer dat die inleiding eintlik die aanvoorwerk moet wees wat uitloop op die uitleg van die teks. Die inleiding moet nooit 'n losstaande stuk wees wat vooraan die eksegese vaseplak is nie. T. Hoekstra noem 'n paar voorwaardes vir die inleiding, „ . . . dat ze niet zal ontwaarden

119. J. Watson, a.w., bl. 32.

120. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 32.

121. Dr. J. I. de Wet, Diktaatlésings, 1966.

122. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 175.

in een weinigzeggende voorafspraak met een verhaaltje bv.; dat ze ook niet mag wezen een onderdeel van de preek, maar dat ze moet vormen de overgang van de tekst naar het thema; dat ze ontleend kan worden aan het tekstverband of aan een ander Schriftgedeelte of uit een combinatie van beide methoden, of uit andere motieven, en dat ze kort en sober, nauwkeurig en helder moet wezen, zal ze meewerken om de preek op te bouwen tot een geheel."¹²³

Die werklike funksie van die inleiding is om 'n brug te vorm tussen die Bybelteks waaroor gepreek gaan word en die gemeente tot wie die preek gerig word.

Met wat tot hiertoe gesê is, is dit duidelik dat ons die ou praktyk van 'n algemene inleiding waarin allerlei inleidingsvrae betreffende die boek waarin die hoofstuk en teks voorkom, behandel is en dan 'n besondere inleiding waarin gewoonlik een of ander histories-kritiese opmerkings oor die teks as sodanig gemaak is, onvoorwaardelik afwys.¹²⁴

(2) Eksegese

Waar die kerk die roeping en opdrag het om die Woord van God te verkondig bring dit ons tot die besef dat dit in die verkondiging nie net gaan om die voorlees aan die gemeente nie; maar om die verdere uitleg, verklaring en verkondiging. Die sentrale in die verkondiging of prediking is altyd die Heilige Skrif in sy primêre bedoeling. Om dan nou in die verkondiging vas te hou aan die sentrale boodskap van God in die Skrif, bring dit ons by die eksegese, wat die enigste weg is tot die suiwere vertolking van Gods wil. Die eksegese of uitleg vorm uiteraard die sentrale deel van die preek. Die gemeente moet met die teks aangespreek word.

Dit sou dus 'n ernstige dwaling wees om skeiding te maak tussen eksegese en prediking, asof die een voor die ander kan bestaan. Daar durf dus nie sonder diepgaande eksegese gepreek te word nie, want dit lei tot willekeurige verklaring, volgens die bedoeling van die mens en nie van God nie.

Iemand wat 'n swak eksegeet is, sal noodwendig ook 'n swak prediker wees en net sowel is iemand wat te veel goeie eksegese op die kansel gee in mindere mate miskien 'n swak prediker. Daar is goeie eksegete wat as predikers te akademies bly, wat nie die kuns verstaan om op die regte oomblik

123. Dr. K. Dijk, a.w., bl. 175.

124. Dr. J. J. de Wet, Diktaatlésings, 1966.

los te raak van die kommentaar nie en wat die groot fout begaan om te veel verklarende materiaal in die preek te hou. Hulle bedien hulleself te nougeset met passer en liniaal en word dan soos 'n klok wat tik in 'n leë kamer.¹²⁶ Dr. J. I. de Wet stel dit as volg: „Wanneer hierdie belangrike werk nagelaat word, dan is die preek soos 'n liggaam sonder siel of soos 'n boodskapper wat sy boodskap langs die pad verloor het.”¹²⁶

Geleerdheid kan erg hinderlik wees tussen gemeente en prediker wat nie 'n oog het vir die dienende funksie van die eksegeese nie. Prof. De Groot stel dit as volg: „De vera et viva vox Dei wordt slechts op dien kansel zuiver gehoord, waar het Deus dixit van die exegeese samenvalt met het Deus dicit van den prediker. De verbinding dier twee ligt niet in allerlei kunstmatige bindmethoden, maar in den persoon van den predikant, die exegetische en predikende werkzaamheid als levende eenheid ziet en beoefent.”¹²⁷

In die eksegetiese arbeid moet die Skrifwoord eers noukeurig literêr ondersoek word, sodat woord vir woord onder oë geneem word en die grammatiese sin duidelik verstaan en ingesien word. Dan volg die naspeuring van die historiese agtergrond van die Skrif en hoe hierdie boodskap in die geheel van die historia revelationis verstaan moet word. Wanneer die historia revelationis in die prediking verwaarloos word en die heilsgeskiedenis atomisties uitmekaar gehaal word en telkens gelyktekens geplaas word tussen Abraham en ons, tussen Moses se stryd en ons worsteling, tussen Petrus se verloëning en ons ontrou en slegs illustratief tewerk gegaan word, bring dit nie die Woord van God nie en laat die gemeente nie die heerlikheid van die werk van God sien nie. Dan word die mens, die sondige, die sentrale in die prediking en staan Jesus Christus nie meer in die middelpunt nie.

Dit is die taak van die eksegeese om die Skrif so te laat spreek in die hede, soos dit deur die skrywer bedoel en deur die eerste lesers verstaan moes word. Dit gaan in die eksegeese in die laaste en hoogste instansie om 'n antwoord op die vraag: Wat sê God vir my in hierdie Skrifwoord of teks? Prof. De Groot druk dit so treffend uit waar hy sê dat eksegeese die fotografiese negatief is waarvan die preek die positiewe afdruk is. Die Woord van God is 'n boodskap, 'n oproep in die hede, met goddelike volmag en dat die mens in die aanhoor van daardie kerugma staan voor die aangesig van die lewende God. Die prediking het

125. Prof. dr. J. de Groot, *Exegese en Preek*, bl. 11.

126. Dr. J. I. de Wet, *Diktaatesings*, 1966.

127. Prof. J. de Groot, a.w., bl. 12.

dus geen ander kerugma, geen ander evangelie as wat ons in die Heilige Skrif as selfopenbaring van God geskenk word nie; maar in die prediking word hierdie selfopenbaring onthul in sy aktualiteit en geldigheid ook vir die hede waarin die verkondiging uitgaan. Hierdie verkondiging kan alleen in waarheid en suiwerheid geskied aan die hand van grondige eksegete.

(3) Toepassing

Die funksie van die toepassing kan kortliks omskrywe word as die poging wat aangewend word om die gemeentelede terug te neem na die alledaagse lewe.¹²⁸ Dit gaan in die toepassing nie om die aktiwiteit van die prediker nie, maar om die aktiwiteit van God se Gees aan die prediker en via die prediker van die gemeente wat om die Woord van God sal vergader. Dit is nie die bedoeling dat die prediker sal moraliseer „en nu alvast begin met zigself te verbeter.“¹²⁹

Die toepassing is met ander woorde daardie deel van die preek wat aan die gemeente die weg wil wys waarlangs die gemeente moet loop by die aanwending en gebruik van daardie rykdom wat die gemeente uit die teks ontvang het.¹³⁰

„Door de voorbereiding en door de prediking wordt het evangelie verkondigd en dat is iets anders dan brave mensen kweken.“¹³¹

As die predikant sy toepassing skryf, moet hy I Kor. 14 : 3 as rigsgnoer neem : „hy wat profeteer, spreek vir die mense woorde van opbou en troos en bemoediging.“ Met hierdie rigsgnoer in gedagte kan ons die volgende opmerkings maak.

Die toepassing moet spreek van menslikheid. Dit wil sê, die predikant moet bewus wees van die nood van die gemeentelede. Hy moet hom nie op 'n afstand voel nie, maar ook een wees met die probleme en moeilikhede waarin die gemeentelede hulle bevind. Slegs deur bewus te wees van die nood en probleme van die gemeente, kan die predikant sy toepassing konkreet maak.

Die toepassing moet getuig van liefde wat werklik probeer om toorn en bitterheid uit te hou. „We kunnen niet loochenen, dat een strenge berisping soms nuttig en nodig kan wezen, sedert wij allen gelezen hebben van de bittere spotternij, waarmede de

128. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

129. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 52.

130. Dr. J. I. de Wet, Diktaatesings, 1966.

131. Dr. S. F. H. J. Berkelbach van der Sprenkel, a.w., bl. 52.

profeten de afgodendienaars geeselden.”¹³² Die predikant mag nooit aan sy persoonlike griewe teen een of ander lidmaat in sy prediking uiting gee nie. „Hij, die van den kansel scheldt en schimpt, verbittert slechts, hij, die weet te waarden en te overreden, wint zijn zaak. Niemand wordt inniger verafschuwd dan een sarkastisch leeraar.”¹³³

Die vorm waarin die prediking kom, moet die beste wees waaroor die prediker beskik. Dit moet egter altyd ondergeskik en aangepas aan die inhoud bly. Dit mag nooit meer wil wees as die „voertuig” waarin God se „gedagtes” in die lewe van sy gemeente wil ingaan nie.

(d) Slotopmerkings

Die eerste opmerking is dit dat die geheel van hierdie werkstuk beheers is deur die grondbeginsel dat die prediking die bediening van die Woord van God moet wees. Die prediker moet niks anders probeer vermag as om noukeurige eksegeese te doen van die teks of perikoop nie en dit in die taal van hierdie tyd en vir die nood van die mense so duidelik en suiwer as moontlik deur te gee.

Vervolgens wil ons dit duidelik stel dat die kerk die opdrag van Jesus Christus ontvang het om die evangelie aan alle mense bekend en duidelik te maak. Die doel daarvan is om mense dissipels van Jesus Christus te maak.

Omdat God Homself met ons diens en arbeid verbind, het die prediking ’n dinamiese krag en hoë verantwoordelikheid. Daarom moet die aktuele prediking in die konkrete hede voortgaan. Ons mag die hoë en moeilike verantwoordelikheid nie ontvlug of ligter maak deur na ons swakheid te verwys nie. God wil deur Sy Gees ook die worsteling van die aktuele prediking begelei.

Te midde van ons swakke menswees, te midde van ons sondigheid en swakheid, te midde van die gebrekkigheid van al ons pogings en die chaos van die wêreld, staan Jesus Christus in die sentrum van die verkondiging van Sy lewende Woord. Jesus Christus is die ruimte waarin die Woord waarlik leef, waarlik viva vox evangelii is en waarin die prediking waarlik lewend en dinamies is. Jesus Christus is die krag van die aktuele prediking en van ’n lewende gemeente in hierdie chaotiese prediking.

132. J. Watson, a.w., bl. 37.

133. J. Watson, a.w., bl. 38, 39.

Christus bewerk self die verwerkliking en effektiewe werkkrag van die prediking deur die werking van die Heilige Gees in hulle wat preek en in hulle wat die Woord hoor. Waar die prediking in hierdie ruimte geskied, bly dit aktueel, sentraal en onmisbaar in die hede.

Hierdie lewende Woord moet ons verkondig en uitlê, daarop vertrou en daaraan gehoorsaam wees, daarmee ons situasie teemoet tree en sy geldigheid teenoor alle persoonlike, sosiale, politieke en kosmiese magte uitroep en daarmee die kerk versamel, opbou en onderhou.

As die prediking dit eerbiedig en daaraan ruimte bied, is dit voorwaar aktuele prediking wat in die greep van die lewende God, onder die dwang van die lewende Woord en deur die werking van die Heilige Gees, die hede kerugmaties binnegaan.

